

УДК 327:94 [82:(47+57)]"198"

Ю. С. Касатонов, аспірант

Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова
Інститут соціальних наук, кафедра Міжнародних відносин
вул. Дворянська, 2, м. Одеса, 65026, Україна
тел: 80503911947. E-mail: YKasatonov@tango.com.ua

ЕВОЛЮЦІЯ АРГЕНТИНО-РАДЯНСЬКИХ ВІДНОСИН У ПЕРІОД ПРАВЛІННЯ ПРЕЗИДЕНТА Р. АЛЬФОНСИНА

Стаття розглядає еволюцію відносин Аргентини і СРСР в 80-ті рр. ХХ ст. Обидві держави в цей період відчували складнощі у зв'язку зі зміною керівництва і переходом до нового режиму. У статті розглядаються як питання співпраці Аргентини і СРСР в заданий період, так і її результати в сучасності.

Ключові слова: угода, торгівля, криза, аргентино-радянські відносини

Аргентина грає всезростаючу роль в сучасній зовнішній політиці Росії. На сучасному етапі спостерігається активний розвиток торговельно-економічних зв'язків і активної співпраці у ряді областей, зокрема у області металургії, енергетики і рибальства. Поступово здійснюється перехід від переважання торгових операцій між крупними державними компаніями до операцій на рівні приватного сектора. На території Росії створено більше десятка спільних підприємств. Варто зазначити, що частина важливих угод в торговельно-економічній сфері, які були складені в 80-ті роки, діють і до цього дня.

Тема аргентино-радянських відносин достатньо широко висвітлена в статтях і виступах офіційних осіб, що безпосередньо брали участь в здійсненні зовнішньої політики Аргентини, роботах аргентинських істориків і політологів і "Загальній історії зовнішніх відносин Аргентини", використаній як джерело архівних документів країни. Варто відзначити, що вищезазначені роботи не розглядають вплив внутрішньополітичних змін на зовнішню політику даних країн, хоча саме внутрішньополітичні зміни зробили істотний вплив на розвиток відносин Аргентини і СРСР даного періоду. Тому метою статті є розгляд еволюції аргентино-радянських відносин в період правління президента Р. Альфонсина 1983-1989 рр. з точки зору внутрішньополітичних змін, що наступали в обох країнах.

10 грудня 1983 р. президентом країни став лідер партії радикалів Рауль Альфонсин, змінивши на своєму посту останнього військового правителя країни. Перш, ніж прийняти правління, радикали підняли питання про зовнішньополітичні відносини з Радянським Союзом. У інтерв'ю одній з газет майбутній міністр закордонних справ Аргентини Данте Капуто стверджував, що в торгових відносинах з країнами Сходу не застосовуватиметься "жоден вид ідеологічної дискримінації". І також завірив, що однією з ці-

лей нового уряду президента Альфонсина буде у різноманітні експорт “зادля національних інтересів, оскільки майже виняткова присутність тільки одного покупця (сільськогосподарської продукції) приводить фактично до відносин залежності, що украй не вигідно” [1]. Подібні заяви могли бути розцінені як протидія тому надмірно важкому стану, який панував в політичних і торгових відносинах з Москвою за часів “Процесу національної реорганізації” — періоду правління військової диктатури 1976–1983 рр. Крім того, прихід в Рожевий Будинок Р. Альфонсина викликав хвалебні коментарі в радянській пресі. Наприклад, московське видання “Новое время” підкреслило, що програма уряду радикалів була “конструктивною”, і охарактеризувало політику Альфонсина як “прогресивну і новаторську” [2]. Не дивлячись на згадані хвалебні вислови радянської преси, під час першого періоду правління уряду Альфонсина економічні відносини з Москвою пережили період охолодження. Причиною тому були два чинники: а) перевага в торгівлі соціальних демократій Європи, що викликало охолодження у відносинах з соціалістичними країнами; і б) безпосередня криза внутрішньої політики СРСР, виражена у першій половині 80-х низкою смертей вищих керівників. Проте це не заважало серії зустрічей, що завершилися підписанням ряду конвенцій, між Москвою і провінціями Мендоси, Формоси, Чако і Коррієнтес [3].

Першою подією, що свідчила про початок зближення відносин двох країн, стала Восьма зустріч аргентино-радянської Змішаної комісії з економічного і комерційного співробітництва, що пройшла на початку листопада 1984 р. у Буенос-Айресі. На зустрічі був розглянутий ряд заходів для виходу із застою в торгових відносинах, починаючи з обміну товарами і закінчуючи пропозиціями по адаптації аргентинських підприємств під потреби радянського ринку. Проте можливість закупівлі устаткування і техніки радянського виробництва на даний момент сильно компрометувалася двома чинниками: об’ємним зовнішнім боргом, що примушував Аргентину віддавати перевагу відносинам з Вашингтоном і міжнародним кредитним установам; і тенденцією зниження цін на зерно, що знижувало експортні вигоди, такі необхідні для погашення зовнішнього боргу [4].

Також відбувається зближення в політичній області. Прикладом став звіт про візит до Аргентини Генерального секретаря Міністерства закордонних справ СРСР Ю. Фокина в липні 1984 р. Візит носив “дослідницький” характер, метою його був обмін думками з приводу питань, які повинні були розглядатися на 39-й Генеральній Асамблеї ООН, і інших питань, що цікавили обидві сторони. У даному контексті Фокин торкнувся проблеми Мальвінських островів, звинувачуючи Великобританію в проведенні колоніалістської лінії на відміну від тієї, якої дотримувалася радянська дипломатія в рамках відносин Захід-Схід. Не дивлячись на те, що Фокин вважав суперечку між Буенос-Айресом і Лондоном питанням другорядної важливості в списку радянських стратегічних пріоритетів, радянські власті були стурбовані розміщенням в південноатлантичному регіоні “передових видів озброєння, оскільки нам загрожують з Північного і Південного

полюсів” [5]. Під час перебування Фокина в Буенос-Айресі стаття, опублікована в радянській пресі, звинуватила уряд США в політичному використанні МВФ для чинення політичного тиску на адміністрацію Альфонсина і підтримала дії радикального уряду в його опорі тиску Вашингтона і кредитним банкам [5].

На початку жовтня 1984 р. відбувся візит до Москви групи аргентинських офіційних осіб на чолі з президентом Комісії по міжнародним міжпарламентським відносинам Сенату, хустісіалістським сенатором Х. Амоедо. Група підписала зі своїми радянськими колегами спільне комюніке, що підкреслює збіг точок зору в різних питаннях між Аргентиною і СРСР, виділяючи серед них радянську підтримку по поверненню аргентинського суверенітету над Мальвінськими островами [6].

У січні 1986 р. міністр закордонних справ Аргентини Капуто відвідав Москву з метою обговорити ряд питань і підготувати ґрунт для планованого в жовтні візиту в радянську столицю президента Альфонсина. Капуто зустрівся з рядом високопоставлених осіб Кремля, з якими він обговорив, крім інших питань, пропозиції сторін по роззброєнню, центральноамериканську кризу і проблему зовнішнього боргу. Заяви Капуто, рівно як і Шеварнадзе, виявили ряд спільних позицій з деяких питань, особливо з питання роззброєння. Міністр закордонних справ Аргентини підкреслив, що “план про повне роззброєння до 2000 р., наданий СРСР, є, на наш погляд, найважливішою ініціативою, запропонованою в даному питанні до сьогоднішнього дня” [7].

Крім цього, 29 січня 1986 р. Капуто підписав ряд угод, стосовно постачань сільськогосподарської сировини, устаткування і з деяких дипломатичних питань. Також варто відзначити досягнутий компроміс з приводу участі радянської сторони в перебудові аргентинського порту в Байя-Бланка і гідроелектричному будівництві, такому як гребля в Пьедра дель Агіла (там же). Декілька місяців після, 2 липня 1986 р., Аргентина підписала з СРСР угоду про рибний лов, що дає право доступу радянським суднам згідно 2-ї статті, у виняткову морську економічну зону Аргентини і згідно 3-ї статті, що дає даним суднам право заходу, в аргентинські порти. Подібну угоду було підписано і з Болгарією. Як і слід було чекати, дані угоди викликали негативні політико-стратегічні й економічні наслідки для Аргентини. Стосовно перших спостерігалася негайна реакція Об’єднаного Королівства, що оголосило 200-мильну зону навколо Мальвінських островів винятковою риболовецькою зоною Англії. Так само Державний секретар США Д. Шульц в сильних виразах критикував угоди про рибний лов і попередив, що “всяка держава повинна бути обережною у відносинах з Радянським Союзом”, оскільки основні цілі росіян — політичні, і їх система правління суперечить “системі цінностей, які є демократією Аргентини” [4].

У жовтні 1986 р. відбувся візит Альфонсина, якого супроводжували провідні аргентинські підприємці, в СРСР. Результати даного візиту для Аргентини були достатньо мізерними. У політичній сфері Альфонсин і Горбачов підписали спільне комюніке, що виражало ряд збігів позицій обох

країн з регіональних і глобальних питань, що стосуються засудження інтервенцій в Центральній Америці, дій Англії, а також схвалення миротворчих зусиль Контадорської групи (Мексика, Венесуела, Панама та Колумбія). Крім того були присутні схожі заяви відносно Палестини, зокрема для вирішення конфлікту країни вимагали виведення ізраїльських військ і пропонували створити палестинську державу. В економічному плані досягнення візиту Альфонсина обмежилися обіцянкою радянської сторони поважати підписану угоду про зернові культури — під час першого півріччя 1986 р. [8].

Варто відзначити, що для радянської сторони візит Альфонсина також не приніс нових результатів. З політико-стратегічної точки зору СРСР виявив в аргентинському президенті співбесідника, який, будучи зв'язаним політичними й економічними проблемами, зміг запропонувати лише вербальну підтримку в більшості питань як регіонального, так і глобального характеру.

В кінці вересня — початку жовтня 1987 р. відбувся візит до Буенос-Айреса міністра закордонних справ СРСР Е. Шеварнадзе, під час якого обидві сторони, будучи незадоволеними результатами торгового обміну, ухвалили рішення підписати сумісну декларацію, діючи згідно угоди про те, що Аргентина і СРСР повинні всіляко сприяти “новому вигляду співпраці, зокрема співпраці в області промисловості і створення спільних організацій і компаній”, для чого слід “пожвавити взаємообмін в промислових процесах” [4].

Так само був зафіксований збіг думок в необхідності встановлення нового міжнародного економічного порядку. Відносно даного пункту радянський міністр закордонних справ відізвався про зовнішній борг як про “зловідому пухлину сучасного світу” і підтримав президента Альфонсина в його висновку, що дана проблема може бути вирішена тільки за допомогою “спільних зусиль” міжнародного співтовариства. Шеварнадзе виділив широкий ряд збігів думок з урядом Альфонсина відносно питання роззброєння — в даному питанні Шеварнадзе виступив з критикою на адресу проекту “зоряних війн” президента Рейгана [9]. Щодо проблеми Мальвінських островів, Шеварнадзе підкреслив необхідність роззброїти регіон Південної Атлантики і заявив про радянську підтримку аргентинської позиції відносно даного питання. Проте в той же час, щоб уникнути можливих ускладнень з Лондоном і Вашингтоном, радянський міністр підкреслив, що його контакт з аргентинським урядом не мав на меті “нанесення шкоди третім країнам” і не може бути розцінений як нова спроба радянського проникнення в регіон, оскільки таке бачення є рудиментом “застарілого мислення кам'яного століття” [9].

Подібний рівень спільних точок зору з ряду питань був знову досягнутий під час візиту до Буенос-Айреса особистого посланника М. Горбачова В. Ломейко, який зустрівся з президентом Р. Альфонсином в червні 1988 р. в рамках службової поїздки. Обидві сторони дійшли згоди, що результати переговорів Рейгана і Горбачова у Вашингтоні в 1988 р. були символом

розрядки. Проте Альфонсин вручив Ломейко копію декларації Групи шести (Аргентина, Індія, Мексика, Тасманія, Греція, Швеція), в якій наголошувалося, що від двох супердержав очікувалися “значніші результати у області обмеження озброєнь і роззброєння” [10, с. 13].

У вересні 1988 р. до Буенос-Айреса прибула радянська делегація на чолі із заступником міністра зовнішньої торгівлі Ю. Чумаковим. Серед головних досягнень візиту варто зазначити видання аргентинським урядом постанови № 835, згідно якої уряд Аргентини присудив радянській компанії Техноекспорт права на здійснення днопоглиблювальних робіт вхідного каналу, рейду і маневреної зони порту Байя-Бланка, не дивлячись на пануючі усередині країни заперечення даному акту. Після розвалу СРСР права на здійснення даних робіт перейшли українській компанії “Черазморпуть”, яка до цього дня співробітничала з аргентинською стороною.

Таким чином, можна говорити про похвалення відносин і зближення Аргентини з СРСР в період правління президента Р. Альфонсина 1983-1989 рр. Причиною тому можна назвати цілий ряд чинників як політичного, так і економічного характеру. Серед політичних причин варто назвати прихід до влади в Аргентині демократичного уряду, того, що прагнув проводити незалежну зовнішню політику, не оглядаючись на Вашингтон; бажання Аргентини одержати могутню підтримку в особі Москви в підтримці устремлень Буенос-Айреса повернути суверенітет над Мальвінськими островами і позитивні зміни в зовнішній політиці СРСР, пов’язані з новим курсом М. Горбачова, що прагнув показати миру “новий” і відкритий СРСР. Економічними чинниками зближення були спроби уряду Альфонсина знайти способи виплати величезного зовнішнього боргу країни, що сприяло укладенню торговельно-економічних договорів з Москвою, і бажання Радянського Союзу купувати аргентинську сільськогосподарську продукцію за цінами нижче європейських і північноамериканських. Розквіт відносин між двома країнами гальмувався впливом, який уряд США здійснював на аргентинський уряд і міжнародні кредитні інститути, які часто протидіяли устремлінням Альфонсина по зближенню з СРСР. Відносини ускладнювалися також небажанням Радянського Союзу вступати у конфлікт із західними країнами через надання підтримки Аргентині в питанні Мальвінських островів. Втім сьогодні також спостерігається певний тиск, що надається США, на розвиток аргентино-російських зв’язків. Південноамериканські ЗМІ часто натякають на “ради” Вашингтона Москві не просити гуманітарну продуктову допомогу у Буенос-Айреса, бо інакше буде важко чекати рішення спірних проблем, і не тільки економічних в російсько-американських відносинах.

Література

1. Rubín M. P. Argentina en el mundo (1973-1987) // [www.ariadnatucma.com. ar/ at_articulo.php?id=13](http://www.ariadnatucma.com.ar/at_articulo.php?id=13)
2. Gilbert I. El oro de Moscú. La historia secreta de las relaciones argentino-soviéticas // [www. ejercito. mil. ar/cee/Resumenes/oromoscu.htm](http://www.ejercito.mil.ar/cee/Resumenes/oromoscu.htm)
3. Perosa H. R. Las relaciones argentino-soviéticas contemporáneas // [http://roger. ucsd. edu:2082/search/cF2833. 5. S65+P47+1989/cf++2833. 5+s65+p47+1989/-2% 2C-1% 2C0% 2CX/requestbrowse&FF=cf+2833. 5+s65+p47+ 1989&2% 2C% 2C2](http://roger.ucsd.edu:2082/search/cF2833.5.S65+P47+1989/cf++2833.5+s65+p47+1989/-2%2C-1%2C0%2CX/requestbrowse&FF=cf+2833.5+s65+p47+1989&2%2C%2C2)
4. Escude C., Cisneros A. Historia general de las relaciones exteriores de la República Argentina. — Buenos-Aires: Gruppo Editor Latinoamericano. — Т. XI-XV // www.argentina-rree.com.
5. Rapoport M. Las relaciones con la Unión Soviética: balance y perspectivas // [http://mil983. tripod. com. ar/mil983/id8. html](http://mil983.tripod.com.ar/mil983/id8.html)
6. Informe sobre la visita a la URSS de la delegación del Congreso Nacional presidida por el senador Amoedo, en Congreso Nacional, Diario de sesiones de la Cámara de Senadores aco 1984, Reunión 30С, Diciembre 5 de 1984, Т. IV: Sesiones extraordinarias (5 de diciembre de 1984 al 14 de marzo de 1985) // [www.biblioteca.jus.gov.ar/infobibl. html](http://www.biblioteca.jus.gov.ar/infobibl.html)
7. Perosa H. R. Las relaciones argentino-soviéticas contemporáneas. — [http://roger. ucsd. edu:2082/search/cF2833. 5. S65+P47+1989/cf++2833. 5+s65+p47+1989/-2% 2C-1% 2C0% 2CX/requestbrowse&FF=cf+2833. 5+s65+p47+ 1989&2% 2C% 2C2](http://roger.ucsd.edu:2082/search/cF2833.5.S65+P47+1989/cf++2833.5+s65+p47+1989/-2%2C-1%2C0%2CX/requestbrowse&FF=cf+2833.5+s65+p47+1989&2%2C%2C2)
8. Rapoport M. “El viaje de Alfonsín a la Unión Soviética” // [www.argentina-rree.com/14/ 14-067. htm](http://www.argentina-rree.com/14/14-067.htm)
9. Spanier J., La política exterior norteamericana a partir de la Segunda Guerra Mundial // [www.metabase.net/docs/fusades/02114. html](http://www.metabase.net/docs/fusades/02114.html)
10. Mensaje de ‘los seis’ a Gorbachov // Clarín. — 1988. — 8 de junio. — P. 13 // www.clarin.com

Ю. С. Касатонов

Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова,
Институт социальных наук, кафедра международных отношений
Ул. Дворянская, 2, г. Одесса, 65026, Украина (80503911947)

ЭВОЛЮЦИЯ АРГЕНТИНО-СОВЕТСКИХ ОТНОШЕНИЙ В ПЕРИОД ПРАВЛЕНИЯ ПРЕЗИДЕНТА Р. АЛЬФОНСИНА

Резюме

Статья рассматривает эволюцию отношений Аргентины и СССР в 1983-1989 гг. Рассматриваемые страны переживали ряд трудностей и внутренних перемен в вышеуказанный период, связанные со сменой руководства и переходом к новому режиму. В статье рассматриваются вопросы сотрудничества Аргентины и СССР и влияние внутривнутриполитических факторов на формирование взаимоотношений двух стран.

Ключевые слова: соглашение, торговля, кризис, аргентино-советские отношения

Y. Kasatonov

Odessa National University, Institute of Social Science,
Department of International Relations
Dvoryanskaya str., 2, Odessa, 65026, Ukraine (80503911947)

**EVOLUTION OF ARGENTINE-SOVIET RELATIONS DURING
THE GOVERNMENT OF THE PRESIDENT R. ALFONSIN**

Summary

The article examines the evolution of Argentina and USSR relations during the period of 1983-1989. The countries under review experienced a number of difficulties and inner changes in the aforesaid period, connected with government changes and transition to a new regime. Questions connected with argentine-soviet cooperation and the impact of home policy on foreign policy forming of the two countries are examined in the article.

Key-words: agreement, trade, crisis, argentine-soviet relations